

Zaterdag 3 juni 1916 – ochtendeditie

Het leven te Antwerpen.

Het goede zaak. Van onze correspondent Emanuel de Bom.

Antwerpen, 31 mei.

Van menigerlei en diverse zaken heb ik u al geschreven onder deze rubriek. Van rampen allerhande en noden vele. Ik sprak van behoeften naar den lijve en van geestelijke ellende. Maar ik wees u ook op wat er gedaan wordt om die miserie te keren: onze handen doen immers wat ze vinden om te doen? En ze vinden zoveel om te doen!

Laatst had ik het over sport – een vak waar ik niet in thuis ben. En ik vroeg me af, of de duizenden, die naar de meest uitbundige oefeningen en wedstrijden van lichamelijke gevatheid hijgen, ook zouden te vinden zijn om naar “hogere zangen” te luisteren, als het geluk wou, dat we, in deze geteisterde dagen, de weldaad van enig harmonisch intermezzo te genieten kregen? “Van bevoegde zijde” – van bokerszijde – wordt mij twijfel beaamd en het gemis mede betreurd. Maar – il faut, voyez-vous, nous pardonner bien des choses, zoals de dichter zegt.

Maar – die intermezzo’s, ze worden ons geschonken, dat geestelijk genot kan men zich verschaffen: er is, goddank, nog in ons gezond gebleven vaderland weldadig initiatief en veerkracht te over, en het faalt niet aan goede gelegenheid voor allen, die er de behoefte aan voelen om zich aan hoger geestesleven, aan het goede woord te jeunen en op te richten.

En ik heb vandaag het oog op de werkzaamheid, de schone en verbazende werkzaamheid van een van onze meest gewaardeerde

dichters en voormannen, die onverdroten doende is, sedert zovele weken reeds, om voor zijn volk het geestelijk brood te breken. De nooit verouderde dichter, op wie ik doel – ge hebt het geraden- is dezelfde, die ik in vroeger tijd hier eenmaal, half schertsend, maar met volle eerbied en sympathie, genoemd heb “de eeuwige student”, Pol de Mont.

Onze conservator van het Koninklijk Museum van Schone Kunsten, die de tempel, waar hij officieert, geen ogenblik ontrouw is geweest, is de vorige winter begonnen aan een reeks kunstpredikaties, waar een ruime schare ontzaglijk van genoten heeft. Men weet, dat, nadat de verkwikking van onze nationale kunstwerken ons meer dan een jaar onthouden was gebleven, eindelijk “op hoger verzoek”, de zalen, waar de levende meesters tot onze stichting “opgehangen” zijn – veel later ook een deel der oudere – werden opengesteld. Was er niet de vrezende dat de Antwerpenaars, die anders de weg naar het Museum zo goed kennen (is het niet jammer, dat het alleen zondags en donderdags mag zijn, en, waarom, om de liefde Gods, het Museum niet elke dag wagenwijd openstellen voor iedereen, kosteloos?) hem, na de grote schok van de oorlogsgruwel, de weg naar het lauwe zuiden (de 8^e wijk) zouden verleerd hebben? Maar de uitstekende redenaar, die Pol de Mont is, was dit toevertrouwd. Moesten de mensen nu uitsluitend nog geestesverheffing gaan zoeken in de ontelbare cinema’s, waarmee wij gezegend zijn (en waar ik u dezer dagen een boekje zal over open doen)? Of waren zij al genoeg beweldadigd, als ze in de scala de (geenszins te misprijzen) geneugtes van la Mascotte en andere lichte versnaperingen te verorberen kregen? Of moesten zij het allen hebben van hondenkoersen, van tingeltangels of verwoed kaart- en dominospel aan de biertafel?

Er is te Antwerpen niet zo heel veel te doen, waar men nu zijn hart en zijn geest enigszins aan kan oprispen. Als men leest, dat te Londen, te Berlijn en te Parijs – om van de neutrale landen te zwijgen

– toneel en concert onverdroten voortgaan, en zo tegen de aangroeiende verdwazing van het menselijk geslacht een, zij het dan zwakke, dam oprichten, waarom moeten wij dan hier, verweesd en verlaten, zonder enige vertroosting van hoger leven blijven hokken? Ik behoor tot degenen, die beweren geen verstrooiing nodig te hebben: deze ernstige, donkere tijd noopt integendeel tot een zwaarder gedachteleven dan we ons ooit durfden veroorloven – maar kunst is niet enkel een verzet, kunst is niet daar om ons te amuseren, wij vragen ernstige uiting van machtig geest- en gemoedsleven, en daar kunnen we ons aan opbouwen, onze “verstrooide zinnen” (zoals, meen ik, Hooft dat noemt) gezonder te maken.

Dat echt vaderlandse, mensen minnende werk heeft Pol de Mont met het grote talent dat wij kennen sedert jaar en dag, met een nooit versagende toewijding, aangepakt. En hij sprak achttien zondagen na elkaar over onze moderne meesters, daarna over onze oude meesters, o.a. over Bruegel, twee of drie zondagen. Ik heb de eerste van die voordrachten bijgewoond; het was een feest voor het oor en voor de geest, zoals het woord van De Mont daar voor ons levendig deed oprijzen de onafzienbare schare van onze vaderlandse glories van het penseel, onze puurste, de glories die pleiten voor ons bestaan als volk tegenover heel de wereld. Want, ga in het verste stadje van Australië, of ergens in het verste westen, zou men daar niet weten, dat er een Vlaamse schilderschool is geweest? De grote voorzaal, waar de Keyser's groepen van Vlaamse kunstenaars de wanden bevolken, was in een ommezien, onder het toverwoord van de redenaar, rumoerig van het artiestenvolk uit vroeger eeuw – en, ik overdrijf niet, als ik u verzeker dat ik tranen gezien heb in het oog van meer dan een die daar stond te luisteren. Is dit ook niet ons land? Zijn die daar niet de wortelen van ons eigen bestaan? Zijn ze niet verbonden aan onze grond, aan onze hemel, aan onze landschappen,

aan ons geliefd vaderland, al deze kostelijke zangers die op hun doeken de weelde van deze gewesten hebben uitgezongen?

Maar daarbij heeft Pol de Mont het niet gelaten. Hij acht niet, dat men thans onder water moet duiken, vreesachtig en bedeesd, alsof men zich inbeeldde, dat spreken tot zijn volk in zijn eigen taal ooit een zonde tegen dit volk of tegen dit land kon zijn! Als het schip in nood is moeten de kapitein en de stuurman niet naar het vooronder en de taak niet aan de bescheiden manschappen overlaten. Hun plaats is op de commandobrug, en zij redden het schip in nood. "Ieder Vlaams woord is een soldaat aan de grens" heeft Jan van Rijswijck vader eenmaal gezegd: en er kan nu geen Vlaams genoeg gesproken worden. Laten wij ons daar allen van doordringen, vrienden van mij?

Behalve zijn voordrachten in het Museum werd door dezelfde spreker in het koninklijk atheneum een reeks lezingen (of liever: voordrachten, want lezen doet hij eigenlijk niet) gehouden over de moderne Vlaamse dichters sedert 1830. Morgen houdt hij de vijftiende, en er komen er nog wel een vijf- of zestal, naar ik meen. Deze hebben plaats in de grote zaal van het koninklijk atheneum, en enige honderden aandachtige toehoorders luisteren er iedere donderdagnamiddag naar die zeer persoonlijke, zeer boeiende, waarlijk stichtende lezingen. Ik ben er ook aanwezig geweest en heb bewonderd hoe het woord van de dichters niets van zijn oude kracht heeft verloren. Met welke ontroering hoorde ik hem vertellen van zijn oude makker, wijlen Albrecht Rodenbach, en hoe dikwijls hebben wij het de spreker zelf aangezien, dat hij moeite had zijn eigen aandoening te overmeesteren. Want alles wat we daar te horen krijgen grijpt zo diep in onze innigste bekommelingen.

Pol de Mont wordt de 15^e april 1917 zestig jaar oud! Wie hem hoort spreken denkt aan een drukfout: daar is een tientje teveel bij, niet

waar? Maar dit zal hem nu weer te veel plezier doen – en ik zal de “eeuwige student” liever niet vleien. Zijn wij wel dankbaar genoeg voor dit vaderlandse werk, dat zo zonder enige reclame naar buiten, maanden lang, en geheel belangloos, zich wijdt aan de geestelijke opbeuring van onze medeburgers?

Dit wilde ik toch eens zeggen, want, behalve een goed dichter en een prachtig redenaar, is deze man ook een barmhartig Samaritaan voor zijn zwaar lijdende volk.

Zaterdag 3 juni 1916 – avondeditie

Berlijn, 8 juni. Officieel: Gisterenmiddag veroverden Wurtembergse regimenten stormenderhand de hoge rug ten zuidoosten van Zillebeke (ten zuidoosten van Ieper) en daarachter gelegen Engelse stellingen. Er werd een lichtgewond generaal, een kolonel, 13 andere officieren en 350 ongekwetste en 168 gewonde Engelsen gevangen genomen. Het aantal gevangenen is gering, omdat de verdedigers bijzonder zware bloedige verliezen leden, bovendien een gedeelte van de bezetting uit de stelling vluchtte en alleen door ons vuur achterhaald kon worden. In de nacht begonnen tegenaanvallen zijn met gemak afgeslagen.

Dienstplichtige Belgen.

Havre, 3 juni. Het officiële koninklijk besluit is verschenen, waarbij alle Belgen van 18 tot 40 jaar, die in het buitenland of het niet door de vijand bezette gedeelte van België vertoeven, opgeroepen worden om het land te dienen in het leger of in de oorlogsindustrie.

Belgisch middelbaar onderwijs (ingezonden).

Zeer geachte heer redacteur,

Mag ik U verzoeken aan de volgende regels omtrent de taalkwestie in het middelbaar Belgische onderwijs, in uw geëerd blad nog een plaatsje te willen verlenen?

Door het schrijven van Dr. H. Dubois (ochtendblad van gisteren) wordt de waarheid van de voornaamste bewering van N. N. in detail bewezen: de Belgische wet wordt ook te Amersfoort niet toegepast.

Tegen de wet in, wordt de geschiedenis in vier klassen bij middel van het Frans onderwezen.

Tegen de wet in, worden de natuurlijke wetenschappen en de natuur- en scheikunde in het Frans onderwezen.

En dat in het gesticht “waar de toestanden op taalkundig gebied veel beter zijn dan elders”.

Het ziet er dus niet rooskleurig uit met de Belgische taalwet, en er is reden te over tot het scheppen van een commissie van toezicht, zoals N. N. dit vraagt.

Wat de onjuistheden aangaat in het betoog van N. N., zij veranderen niets aan het grote, door hem aangeklaagde feit, doch zij zijn daarom op zichzelf toch niet minder te betreuren. De heer N. N. schrijft mij dat hijzelf ze ook betreurt.

In zijn naam en voor mijzelf bied ik ieder, die zich te Amersfoort persoonlijk mocht gekrenkt voelen de nodige verontschuldigen aan.

Met de meeste hoogachting,

Uw dienstwillige dienaar

L. Picard

P.S. De heer Dubois meldt ons dat er al beterschap in het verschiet is voor de geschiedenis: dat is prachtig!

En hij vraagt ons of wij iemand kennen die de natuurkunde beter zou kunnen onderwijzen in het Nederlands. De wet kan echter zeer goed worden toegepast zonder nieuwe leerkrachten; er zijn twee Drs. in natuur- en wiskunde aan het gesticht verbonden en een ervan is immers een uitstekend Vlaming en zeer vurig flamingant?

Uit Saint-Raphael (Var) schrijft men ons, zo lezen wij in De (Belgische) Legerbode, om hulde te brengen aan de zelfverloochening van mevrouw Treub, die, na in het gasthuis van Rennes het ambt van ziekenverpleegster te hebben uitgeoefend, naar Saint-Raphael is teruggekeerd en daar op eigen kosten Belgische soldaten heeft gehuisvest, wiens gezondheidstoestand een verblijf op de Azurenkust vereist.

Een geneesheer, dr. Eldering, en een verpleegster, mejuffer van Rossum, hebben daar, naar de Legerbode verder meldt, hun liefderijkste zorgen naar de Belgische soldaten gewijd. Het doet het blad genoegen hulde te kunnen brengen aan de edelmoedigheid van deze Hollanders jegens de Belgische gewonden.

Onze Belgische correspondent te Havre schrijft:

Naar aanleiding van de onlangs gevierde zeventigste verjaardag van minister Cort van der Linden had ik een gesprek met graaf Goblet d'Alviella, de Belgische minister van handel, die gaarne in herinnering brengt, welk aandeel mr. Cort van der Linden heeft gehad in de hervorming van de vereniging voor de studie der sociale wetenschappen, waarvan de zetel, bijna vijftig jaar geleden, te Brussel gevestigd was. Wijlen August Couvreur, ondervoorzitter

van de Belgische Kamer onder de laatste liberale regering, heeft in 1892 de oude internationale vereniging voor de studie der sociale wetenschappen, die na de oorlog van 1870 aan het kwijnen was geraakt, gereorganiseerd. Hij deed een beroep op de eminente mensen van het tijdvak. Tot hen, die aan die oproep gehoor gaven behoorden o.a. Jules Simon, Le Hardy Beaulieu, Montefiori-Levi, Buisson, Graux, L. Huysmans, die kortgeleden als minister van staat te Havre gestorven is, Tempels, Goblet d'Alviella, Van den Heuvel, de tegenwoordige Belgische gezant te Rome, Janson, Rolin-Jacquemyns, verscheidene Nederlandse professoren en onder hen mr. Cort van der Linden.

In die tijd begonnen Emile Vandervelde en Paul Hymans, thans beiden Belgisch minister, opgang in de politiek te maken. Secretaris van de vereniging was senator La Fontaine. Na de dood van Couvreur heeft Ernest Solvay de vereniging voor sociale studie onder zijn leiding genomen: hij heeft er later het instituut voor sociologie van gemaakt, dat thans onder leiding staat van Waxweiler en feitelijk een aanhangsel is van de vrije universiteit te Brussel. De vereniging voor sociale studie hield zich met alle kwesties bezig, die zich voordoen in het leven van een volk. Ze bestudeerde ze door het woord en in geschrifte en maakte de resultaten van haar werk bekend in een revue. Deze bevat tal van artikelen van mr. Cort van der Linden, die, zoals men weet, in alle vraagstukken van sociale en politieke aard van onze tijd vurig belang stelde.